

**ASSIGNMENT OF STUDIES MADE IN THE
FIELD OF TEACHING TURKISH TO
FOREIGNERS BASED ON DIFFERENT
VARIABLES**

**Yabancılara Türkçe Öğretimi Alanında Yapılan Çalışmaların
Farklı Değişkenlere Göre Tasnifi¹**

**Ömer ÇİFTÇİ²
Hatice COŞKUN³**

Abstract

Language teaching, especially the teaching of Turkish as a foreign language, has become a popular topic in recent years. Studies on how to teach Turkish and how to make the success of the process better have great importance. Completion of studies in this field to which missing aspects and required completion of further studies to which missing directions are to be emphasized topics. The aim of this study is to classify the academic studies (books, thesis, articles, papers) published between the years 1923-2017 in the field of Turkish teaching to foreigners, according to different variables (target group, subjects and years). In this respect, master and doctoral theses, articles, printed books and notifications about the subject were investigated. The study was designed into qualitative research method and document review technique was used. Firstly, all the researches, on Turkish teaching to foreigners, have been tried to be reached. These studies have been classified as master and doctoral dissertations, articles, books and papers. At the next stage, these studies were classified according to the target group, the subjects and the years they were made. Percentage and frequency results were used to present the data. As a result of the study, a total of 1073 academic studies were carried out, including 365 books, 235 theses, 270 papers and 203 papers in the field of teaching Turkish to foreigners. 498 of the studies on classification according to their subjects were on 11 separate topics; 575 were written on general issues. It was determined that 95 of the studies were belong to the years between 1923-1990; 229 to 1991-2000; 468 to 2001-2010; and 279 were written between the years 2010-2017. And 27 of the 1073 studies were on bilingual Turkish children; 48 are on Turkish nobles; 153 were written for those who learned Turkish as a second language (foreigners directly selected as the target group). The target groups of 845 studies were general.

Keywords: Turkish teaching, Turkish teaching to foreigners

Özet

Dil öğretimi, özellikle de yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi, son yıllarda popüler bir konu olmuştur. Türkçenin nasıl öğretileceği, sürecin başarısının daha iyiye nasıl götürüleceği ile ilgili çalışmalar büyük bir önem arz etmektedir. Alanda yapılan çalışmaların hangi yöndeki eksikleri tamamladığı, yapılacak

¹ Çalışma, 17-19 Mayıs 2017 tarihinde 1. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilgi Şöleni'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-posta: omerciftci@yvu.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, e-posta: haticecoskun2008@hotmail.com

çalışmaların yabancılar Türkçe öğretiminin hangi eksik yönünü tamamlaması gerektiği, üzerinde durulması gereken önemli konulardır. Çalışmanın amacı, yabancılar Türkçe öğretimi alanında 1923-2017 yılları arasında yapılan akademik çalışmaları (kitap, tez, makale, bildiri) farklı değişkenlere (hedef kitleye, konularına ve yapıldığı yıllara) göre tasnif etmektir. Bu doğrultuda konuyla ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, basılan kitaplar ve bildiriler incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemine göre düzenlenmiş olup doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. İlk olarak yabancılar Türkçe öğretimi üzerine yapılan tüm araştırmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, kitaplar ve bildiriler olarak tasnif edilmiştir. Bir sonraki aşamada bu çalışmalar, hedef kitleye, konularına ve yapıldığı yıllara göre tasnif edilmiştir. Verilerin sunulmasında yüzde ve frekans kullanılmıştır. Çalışma sonucunda yabancılar Türkçe öğretimi alanında yapılan 365 kitap, 235 tez, 270 makale ve 203 bildiri olmak üzere toplam 1073 akademik çalışmaya ulaşılmıştır. Konularına göre yapılan tasnifte çalışmaların 498'i 11 ayrı konuda; 575'i ise genel konularda yazılmıştır. Çalışmaların 95'i 1923-1990 yılları; 229'u 1991-2000 yılları; 468'i 2001-2010 yılları; 279'unun da 2010-2017 yılları arasında yazıldığı tespit edilmiştir. 1073 çalışmanın 27'si iki dilli Türk çocukları; 48'i Türk soylular; 153'ü ikinci dil olarak Türkçe öğrenenler (doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar) için yazılmıştır. 845 çalışmanın hedef kitleye ise geneldir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, yabancılar Türkçe öğretimi

Giriş

Günümüz küreselleşen dünyasında kaçınılmaz bir hal alan etkileşimin sonucu olarak bütün ülkeler birbirlerinin dillerini öğrenme ihtiyacını duymaktadır. Bu ihtiyaç sadece başka ülkelerin dilini öğrenmekle kalmamakta aynı zamanda kendi dilini öğretmeyi de zorunlu kılmaktadır. "Bir dilin o dili bilmeyen insanlara yabancı dil olarak sistemli ve etkili bir şekilde öğretimine dönük olarak yapılan çalışmalara yüzyıllardır rastlamak mümkündür" (Şengül, 2014: 325).

Uluslararası dengelerin hızla değiştiği ve ülkelerin bu dengelerin yönünü kendi taraflarına çekme çabasının içinde olduğu iletişim çağında, dil öğretimi daha da önemli bir hâl almaktadır. Ülkelerin bu yöndeki en büyük çabaları kendi dillerini başka uluslardan olan insanlara öğretmektir. Bu çaba ülkelerin hem ekonomisine, ticaretine, kültürüne hem de bu ülkelerin dünyadaki siyasi dengelerde söz sahibi olabilmesine etki eden bir durumdur. Yabancı dil öğretimi de uluslararası alanda büyük bir sektör haline gelmiş ve farklı alanlarda başka ulusun dilini bilen bireylere olan gereksinim artmış, dolayısıyla yabancılar dil öğretimi, her ülkede ilgi odağı durumuna gelmiştir (Kocaman, 1983)

Özellikle son yıllarda gerçekleştirilen dışa açılmanın politik bir sonucu olarak yurtdışında yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ivme kazanmıştır. Küreselleşmenin önemli unsurları olan ve belirleyici rol oynayan ülkelerin dilleri de önem kazanmaktadır. Tarih boyunca varlığını devam ettiren etkileşimin doğal bir tezahürü olarak Osmanlı döneminde sadece İngilizlere Türkçeyi öğretmek için onlarca kitap yazılmıştır. İki dilliliğin geride bırakılıp çok dilliliğe geçişin hızlandığı bir dünyada yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi de bu süreç içerisinde önemli bir mevzi kazanmak için çaba harcamaktadır. Eğitim alanında olduğu gibi ticari, siyasi, kültürel, askerî vb. alanlarda da dünya ülkeleri ile bir etkileşim yaşanmakta ve bu hızlı etkileşimin sonucu olarak çok dilliliğin kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğu gerçekliğini korumaktadır. Yeşilyurt (2016: 278) da bu küresel etkileşim içerisinde etkin olan ulusların dillerinin de doğal olarak önem kazandığını, bu durumun da bir yabancı dil öğrenme ihtiyacını doğurduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda Türkiye ve Türkçenin öneminin artması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin önemini de ortaya koymaktadır. Nitekim Gün (2015) de, günümüzde yabancı dil öğrenmenin, küreselleşen dünya koşullarında giderek artan bir ihtiyaç haline geldiğini, ülkelerin dil politikaları, dünya üzerinde değişen dengeler, savaşlar, göçlerin yeni bir dil öğrenmeyi gerekli kıldığını; Türkçenin de bu hareketlilik içerisinde varlık bulduğunu ve dünyada en çok öğrenilip konuşulan diller arasında yerini aldığını belirtmektedir.

Yabancılar Türkçe öğretimi son yıllarda ülkemizde üzerinde sıkça çalışılan ve üniversitelerin bünyesinde öğretim merkezleri kurulan bir alandır. Bu merkezlerde

Türkçe öğrenen her bir birey hem Türkçenin hem de ülkemizin birer elçisi konumunda olabilir. Bu durumda Türkçeyi daha etkili ve doğru öğretmek bu alanla ilgilenen herkes için bir görevdir (Akın, 2016: 152). Alanda yazılan yüzlerce eser bunun bir göstergesidir.

Yabancılara (Araplar) Türkçenin öğretilmesi amacıyla yazılan ilk eser Kaşgarlı Mahmud'un kaleme aldığı Divan-ü Lügati't-Türk'tür. Türkler buldukları veya gittikleri yerlerde nüfuzunu arttırdıkça dilini öğretmek için daha başka eserler de ortaya koymuşlardır. Etki alanı gittikçe artan bir toplumun kendi dilinin etki alanını da arttırmaya çalışması "dil öğretimi" ve "dil şuuru" açısından da oldukça önemlidir (Karakuş, 2006: 17). Günümüzde ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik çalışmalar da kaynaklar da git gide yaygınlaşmaktadır (Kılınç ve Yenen, 2015: 431).

Türkçenin önünde iki yayılma alanı bulunmaktadır. Bunlardan biri Türk dünyası, diğeri ise Türk dünyasının dışında kalan dünya ülkeleridir. Türkçe bu iki alanda en çok konuşulan diller arasında yer alma uğraşını da sürmektedir. Bu doğrultuda düşünüldüğünde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili yapılan akademik çalışmaların tespit edilip derlenmesi, hangi konuları ele aldıklarının bilinmesi bu alanda eser ortaya koyacaklar için önem arz etmektedir. Bu şekilde yapılacak bir çalışma bu eserlerin kaybolup gitmelerinin önüne geçecektir. Aynı zamanda alanda eksik kalan konular tespit edilip sürecin daha iyiye götürülmesi için yapılacak çalışmalara ışık tutacak, konuyla ilgili çalışan araştırmacılar için bir kaynakça niteliği taşıyacaktır.

Bu çalışmada 1923-2017 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan akademik çalışmaların farklı değişkenlere göre tasnif edilmesini amaçlanmaktadır. Çalışmanın alt amaçları şöyledir: 1923-2017 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılan akademik çalışmaların;

Yazdıkları hedef kitleye göre dağılımı nasıldır?

Ele aldıkları konulara göre dağılımı nasıldır?

Yapıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

1923-2017 yılları arasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılan akademik çalışmaların farklı değişkenlere göre tasnifini amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmış ve doküman inceleme tekniğine başvurulmuştur. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2010).

Çalışma materyali

Çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla 1923-2017 yılları arasında hazırlanmış 365 kitap; 235 lisansüstü tez (185 yüksek lisans, 52 doktora); 270 makale ve 203 bildiri kullanılmıştır. Kaynak taramasına 15 Mayıs 2017 tarihinde son verilmiş ve bulgulara kaynak olan çalışmalar ilgili tarihe kadar ulaşılabilenlerle sınırlandırılmıştır.

Verilerin toplanması ve analizi

Çalışmanın amacını gerçekleştirmek için internete ve yazılı kaynaklara başvurulmuştur. Bunun için YÖK'ün tez tarama merkezinden, Üniversitelerin tez merkezlerinden, ULAKBİM veri tabanından, Yüzüncü Yıl Üniversitesi elektronik veri tabanından, elektronik dergilerden, bildiri kitaplarından, Yabancılara Türkçe öğretimi için yapılan çalışmaların kaynaklarından ve yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili kaynakça denemelerinden yararlanılmıştır. İnternet üzerinden yapılan taramalarda "Türkçe öğretimi" ve "yabancılara Türkçe öğretimi" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Ulaşılabilecek kaynakların tamamına ulaşıldıktan sonra tasnif çalışmasına başlanmıştır.

Ulaşılan çalışmalar konularına, hedef kitlelerine ve yapıldıkları yıllara göre tasnif edilmiştir.

Kitaplar önce set ve müstakil olarak yazılan kitaplar şeklinde tasnif edilmiştir. Yazarları değişmeyen setlerin farklı tarihlerdeki baskıları bir set olarak değerlendirilirken aynı isimle aynı kurum tarafından farklı tarihlerde ve farklı yazarlar tarafından yeni baskıları yapılmış olan her baskı ayrı bir set olarak kabul edilmiştir. En az iki ve yukarısı kitaptan oluşan yayınlar set; tek kitap ise müstakil yayın olarak değerlendirilmiştir. Gerek set olsun gerek müstakil olsun bütün kitaplar önce konularına sonra da hedef kitlelerine göre tasnif edilmiştir. Ayrıca hangi tarih aralıklarında kaç kitap yazılmış; bunların kaçının yerli ve yabancı yazarlar tarafından kaleme alınmış olduğuna da bakılmıştır.

Yapılan tezlerin tespiti için ise tez tarama merkezi ve üniversitelerin tez merkezleri taranmıştır. Ulaşılan tezler Yüksek Lisans ve Doktora tezleri olarak tasnif edilmiştir.

Makalelerin tespiti için, anahtar kelimeler yardımıyla internet arama motorları, elektronik veri tabanları ve yazılan kaynakça denemelerinden yararlanılmıştır. Bildirilerin tespiti için gerçekleştirilen sempozyumların programlarına, kabul edilen bildirilerin listelerine ve basılan bildiri kitaplarına bakılmıştır. Bildirilerin bir kısmı muhtelif dergilerde makale olarak yayınlanırken bir kısmı sadece sunulmuş, bir kısmı ise belki hiç sunulmamıştır. Bu olumsuzluklar da düşünülerek sadece yayına dönüştürülmüş olan bildiriler çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu şekilde yayına dönüştürülmüş 203 bildiriye ulaşılmıştır.

Kitaplar, tezler, makaleler ve bildiriler konularına, hedef kitlelerine ve yapıldıkları yıllara göre tasnif edilmiştir. Hedef kitleye göre yapılan tasnif "yurt dışındaki Türk çocukları"; "Türk soyluları" ve "doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar (ikinci dil olarak Türkçeyi öğrenmek isteyen yabancılar)" dikkate alınarak yapılmıştır. Konularına göre yapılan tasnifte "dil bilgisi kullanımı ve öğretimi, sözlükler, dil becerilerinin kullanımı, söz varlığı ve sözcük öğretimi, yöntem, teknik ve yaklaşımlar, , ders kitaplarının incelenmesi, edebi ürünlerin kullanımı, vb. " başlıklar dikkate alınmıştır. Yıllara göre tasnifler 1923-1990; 1991-2000; 2001-2010 ve 2011-2017 aralıklarına göre yapılmıştır. Bulguların sunulmasında yüzde ve frekans kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 1923-2017 yılları arasında yabancılar Türkçe öğretimi alanında yazılan akademik çalışmaların, yazıldıkları hedef kitleye göre, ele aldıkları konulara göre ve yapıldığı yıllara göre dağılımı ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Aşağıdaki tabloda yapılan çalışmaların hedef kitleye göre dağılımını gösteren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1: Yabancılar Türkçe öğretimi için yazılan bütün çalışmaların hedef kitleye göre tasnifi

Konular	Kitaplar		Tezler		Makaleler		Bildiriler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İki dilli Türk çocukları için yazılanlar	3	0.82	8	3.4	10	3.7	6	3	27	2.5
Türk Soyluları için yazılanlar	17	4.65	15	6.4	5	1.85	11	5.4	48	4.5
İkinci dil olarak Türkçe öğrenenler için yazılanlar	54	14.8	22	9.35	31	11.5	46	22.6	153	14.3
Diğer (Hedef kitlesi genel olanlar)	291	79.7	190	81	224	83	140	69	845	78.7
Toplam	365	100	235	100	270	100	203	100	1073	100

Yabancılar Türkçe öğretimi için yapılan çalışmaların hedef kitleleri genel olmakla beraber doğrudan hedeflediği dil konuşucuları da mevcuttur. Bunlar ana dili Arapça, Rusça, Fransızca vb. olanlardır. Kitapların hedef kitleye göre tasniflerine bakıldığında

aralarında ciddi oranda fark olduğu görülmektedir. Bu farklılık en çok İki dilli Türk çocukları aleyhine şekillenmektedir. Çünkü 365 kitabın sadece 3'ü İki dilli Türk çocukları için yazılmıştır. Türk soylular için yazılan kitap sayısı ise 17'dir. Bu sayı da toplam sayıya göre azdır. İkinci dil olarak Türkçe öğrenenlere (doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar) yönelik hazırlanan kitap sayısı da 54'tür. Hedef kitlesi genel olan kitapların sayısı 291 olarak tespit edilmiştir.

Tezlerin hedef kitleye göre tasnifinde 235 tezdten sadece 8'i iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretmeyi ele almıştır. Tezlerin 15'i Türk soylulara Türkçe öğretimi için yazılırken 22'si de ikinci dil olarak Türkçe öğrenenler (doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar) için yazılmıştır. 190 tezin hedef kitlesi ise geneldir.

Makalelerin hedef kitleye göre tasnifinde Türk soylulara Türkçe öğretimini konu alan 5 makale tespit edilmiştir. İki dilli Türk çocukları için 10; ikinci dil olarak Türkçe öğrenenler (doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar) için ise 31 makale bulunmuştur. 270 makalenin 224'nün ise hedef kitlesi geneldir. Hem iki dilliler için hem de Türk soylular için yazılan makale sayısı arzu edilen düzeyde bulunmamıştır.

Yabancılara Türkçe öğretimi için yazılan bildirilerin, hedef kitleye göre tasnifinde Türk soylulara Türkçe öğretimini konu alan 11 bildiri tespit edilmiştir. İki dilli Türk çocukları için 6; ikinci dil olarak Türkçe öğrenenler (doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar) için ise 46 bildiri tespit edilmiştir. 203 bildirinin 140'ının ise hedef kitlesi geneldir. Diğer çalışmalarda olduğu gibi bildirilerde de iki dilli Türk çocukları için yapılan çalışma sayısı oldukça azdır.

Aşağıdaki tabloda yabancılara Türkçe öğretimi için yapılan tüm çalışmaların konularına göre tasnifine yer verilmiştir.

Tablo 2: Yabancılara Türkçe öğretimi için yapılan tüm çalışmaların konularına göre tasnifi

Konular	Kitaplar		Tezler		Makaleler		Bildiriler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%
Dil bil. kul. ve öğrt.	39	10,7	29	12,3	16	5,9	18	8,8	102	9,5
Sözlükler	27	7,4	-	-	-	-	-	-	27	2,5
Dil becerl. kul.	20	5,5	16	6,8	21	7,8	16	7,9	73	6,8
Söz varlığı ve sözcük öğretimi	6	1,5	24	10,2	19	7	-	-	70	6,5
Yöntem, teknik ve yaklaşımlar	9	2,5	18	7,7	41	15,2	22	10,8	90	8,4
Sınavlara haz. ve soru kitapları	4	1,1	-	-	-	-	-	-	4	0,4
Ders kit. incelenmesi	-	-	21	9	17	6,3	5	2,4	43	4
Edebî ürünlerin kullanımı	-	-	15	6,4	18	6,7	7	3,5	40	3,7
Eğitim ortamı ve mat. kul.	-	-	17	7,2	11	4,1	10	5	38	3,5
Dil ve kült. unsurl. kul.	-	-	17	7,2	11	4,1	7	3,5	35	3,2
Karşılaştırmalar	-	-	10	4,3	-	-	-	-	10	1
Yaşanan sorunlar ve güçlükler	-	-	11	4,7	22	8,15	32	15,7	65	6
Ölçme ve değerl. çalış.	-	-	8	3,4	-	-	-	-	8	0,8
Diğer (Konusu genel olanlar)	260	71,2	49	20,9	94	34,8	86	42,4	489	45,6
Toplam	365	100	235	100	270	100	203	100	1073	100

Yapılan taramalarda 365 kitap tespit edilmiş, bunların 105'i belli konularda yazılmıştır. Geriye kalan kitaplar ya set halinde ya da müstakil olarak yazılmış olan genel ders kitaplarıdır. Kitapların büyük çoğunluğu ders, çalışma ve alıştırma kitaplarından oluşmaktadır. Bununla birlikte düzeylerine göre (temel, orta ve ileri) yazılan kitaplar da mevcuttur.

Tabloda görüldüğü gibi en fazla dilbilgisi ile ilgili kitaplar yazılmıştır ($f=39$). Gerek yerli gerek yabancı öğrenciler için olsun, dilbilgisini sezdirerek verme düşüncesi ve kabulü yaygın bir görüştür. Dilbilgisi kitaplarının sayısının çokluğu bu görüşe aykırılık arz eder gibi görünmektedir. Sözlük sayısını veren rakam 27 olmasına rağmen hala bizim bildiğimiz anlamda herhangi bir Türkçe sözlük mevcut değildir. İngilizce yazılmış 3 deyimler sözlüğü ve bir verintiler sözlüğüne rastlanmıştır. Diğerlerin tamamı anahtar kelime sözlükleridir: Rusça-Türkçe anahtar kelimeler sözlüğü 1-2, Arapça-Türkçe anahtar kelimeler sözlüğü 1-2 vb. gibi. Dil becerileriyle ilgili yazılan kitap sayısı 20'dir. Bu 20 kitabın büyük çoğunluğu okuma ve konuşma becerileri ile ilgilidir. Dinleme ve yazma becerilerini konu alan kitap sayısının toplamı 4'ü geçmemektedir. Söz varlığı ve sözcük öğretimini konu alan kitap sayısı ise 6'dır.

Tabloda görüldüğü gibi ulaşılan toplam tez sayısı 235'tir. Bunun 183'ü yüksek Lisans; 52'si ise doktora tezleridir. Tezlerde ele alınan konulara bakıldığında 11 ayrı konuda tez yapıldığı görülmektedir. Kitaplarda olduğu gibi tezlerde de birinci sırada dilbilgisi konuları vardır. İkinci sırada "söz varlığı ve sözcük öğretimi", üçüncü sırada "ders kitaplarının incelenmesi", dördüncü sırada ise "yöntem-teknik ve yaklaşımlar" yer almaktadır. Toplam tez konularının dağılımında aralarında büyük bir fark yoktur. Sıralama çok dengeli bir şekilde azalma göstermektedir. Yine de sıralamanın başındaki konu ile sıralamanın sonundaki konu arasında büyük bir fark vardır. En fazla sayıyı 29 tezle "dilbilgisi kullanımı ve öğretimi", en az sayıyı ise 8 tezle "ölçme ve değerlendirme çalışmaları" oluşturmaktadır.

Tez konularının dağılımında dilbilgisi ile ilgili çalışmalar gereğinden fazla yer almaktadır. Dil becerileri ile ilgili çalışmaların toplamı 16'dır. Dilbilgisinin bütün dil becerilerinin nerdeyse iki katı; aynı şekilde edebi türlerin kullanımının da iki katı kadar olması elbette olumlu bir durum değildir.

Makalelerin konu dağılımına bakıldığında en fazla çalışma "yöntem, teknik ve yaklaşımlar"la ilgilidir. Bu konu kendisinden sonraki konu olan "yaşanan sorunlar ve güçlükler"ın yaklaşık iki katıdır. Buna rağmen "yaşanan sorunlar ve güçlükler"le ilgili çalışmaların sayısı iyi durumdadır. Sorun ve sıkıntıları konu alan çalışmaların çokluğu Türkçenin öğretilmesi sürecinde karşılaşılan güçlüklerin en aza indirgenmesine yardımcı olacaktır. Dil becerileri ile ilgili yazılan makalelerin sayısı 21 olarak tespit edilmiştir. Söz varlığı ve edebi ürünler, sırasıyla 19 ve 18 olarak bulunmuştur. Dilbilgisi ise kendine ancak 8. sırada yer bulmuştur.

Tabloda görüldüğü gibi bildiriler ile ilgili konular içerisinde en fazla sayıyı "yaşanan sorunlar ve güçlükler" teşkil etmektedir. İkinci sırada "yöntem, teknik ve yaklaşımlar", üçüncü sırada "dilbilgisi kullanımı ve öğretimi" yer almaktadır. En az çalışılan konular ise "ders kitaplarının incelenmesi", "edebi ürünlerin kullanımı" ve "dil ve kültürel unsurların kullanımı" ile ilgili konulardır.

Aşağıdaki tabloda yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan tüm çalışmaların yıllara göre dağılımını gösteren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3: Yabancılara Türkçe Öğretimi İçin Yapılan Bütün çalışmaların yazıldıkları yıllara göre tasnifi

Yıllar	Kitaplar	Tezler	Makaleler	Bildiriler	Toplam
1923 -1990	55	2	32	6	95
1991-2000	82	44	81	22	229
2001-2010	191	95	61	118	465
2011-2017	31	94	96	57	278
Tarihsiz	6	-	-	-	6
Toplam	365	235	270	203	1073

Çalışmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla çalışmanın 2001-2010 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. En az çalışma ise 1923-1990 yılları arasında yapılmıştır. 365 kitabın 191'i 2001-2010 arasında yazılmış, 6 kitabın ise baskı tarihleri bilinmemektedir. 1990'a kadar sadece 2 tez yazılmıştır. 2001-2010 ve 2011-2017 yılları arasında yazılan tezlerin sayısı neredeyse eşittir. En fazla makale 1991-200 ve 2001-2010 yılları arasında yapılmış, 203 bildirinin ise 118'i 2001-2010 yıllarında yazılmıştır. Bütün yayınların en fazla yapıldığı yıllarda makale sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Toplamda 2001 yılından önce 324, 2001'den sonra da 743 çalışma yapılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Yabancılara Türkçe öğretimi için yazılan 365 kitabın 3'ü; 203 bildirinin 6'sı; 235 tezin 8'i; 270 makalenin 10'u İki dilli Türk çocukları için yazılmıştır. Kitaplarda olduğu gibi tez, makale ve bildirilerde de en az çalışma iki dilli Türk çocukları için yapılmıştır. Yapılan 1073 çalışmanın toplamda sadece 27'si İki dilli Türk çocukları için yazılmıştır. Aynı şekilde Türk soyluları için yapılan çalışmanın toplam sayısı 48'dir. İkinci dil olarak Türkçe öğrenenler (doğrudan hedef kitle olarak seçilen yabancılar) için yapılan toplam çalışmanın sayısı ise 153'tür. Rakamlar iki dilli Türk çocuklarına yönelik hazırlanan çalışma sayı oldukça az olduğunu göstermektedir.

Tespit edilen 365 kitabın 105'i tespit edilen konulara dahil edilirken 260'ı herhangi bir konuya dahil edilemeyen ders kitaplarıdır. Henüz yabancılara Türkçe öğretimi için yazılan bir sözlük mevcut değildir. Tespit edilen konular içerisinde dil becerileriyle, özellikle, dinleme ve yazma becerileriyle ilgili kitapların sayısı oldukça azdır. Oysa "ders kitaplarının içerik ve dört temel beceri açısından değerlendirilmesi yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminin nitelikli olarak geliştirilmesine imkân verecektir" (Karababa ve Taşkın, 2012).

Gerek kurumların gerekse şahısların yazdıkları 26 kitap seti tespit edilmiştir. Bu setleri oluşturan kitap sayısı 125'tir. Geriye kalan 240 kitap ise müstakil olarak yazılan ders kitaplarıdır. Kitap yazarlarının 28'i yabancı diğerleri ise Türk'tür. Tespit edilen en eski kitap 1928 yılında yabancı bir yazar tarafından yazılmıştır.

Çalışmada ulaşılan toplam tez sayısı 235'tir. Bunun 183'ü yüksek lisans; 52'si ise doktora tezleridir. Büyükkiz (2012) 1981-2012 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin konu bakımından tasnifi adlı çalışmasında 147 tez tespit etmiştir. 27 olarak tespit edilen dilbilgisi tezlerini Büyükkiz 38; 10 olarak tespit edilen karşılaştırmayı 14 olarak tespit etmiştir. Bazı tezler birden fazla konuya dâhil edilebilir niteliktedir. Herhangi bir dil bilgisi konusunu öğretmek için etkili olan bir yöntemi kullanmışsa bu tez hem dilbilgisi hem de yöneme dâhil edilebilir. Büyükkiz'in dilbilgisi ve karşılaştırmada daha büyük bir sayıya ulaşmış gibi görünmesi, dilbilgisi ve karşılaştırmada gösterilen bazı tezlerin bu çalışmamızda başka konulara kaydırılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Büyükkiz'de olmayan üç konu tasnife dâhil edilmiştir. Bunlar: "Ölçme ve değerlendirme çalışmaları", "Dil Becerilerinin kullanımı" ve "Dil ve kültürel unsurların aktarımı"dır.

Büyükkız'ın tasnife dâhil edip bu çalışmada olmayan "yabancılara Türkçenin öğretimi" konusudur. Yazılan bütün tezlerin, yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla yazıldığı düşüncesiyle bu konu başlığı uygun bulunmamıştır.

Konu tasnifini gösteren tabloda görüldüğü gibi yabancılara Türkçe öğretimi için tespit edilen toplam çalışma sayısı 1073'tür. Bununun 365'i kitap; 235'i tez; 270'i makale ve 203'ü bildirilerden oluşmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimi için yazılan kitaplar 6; tezler 11; makaleler 9; bildiriler ise 8 ayrı konu olarak tasnif edilmiştir. "Sözlükler" ve "sınavlara hazırlık" konuları sadece kitaplarda karşımıza çıkmaktadır. "Karşılaştırmalar" ve "ölçme ve değerlendirme" konusu ise sadece tezlerde mevcuttur. "Dilbilgisi kullanımı ve öğretimi", "Dil becerilerinin kullanımı", "Yöntem, teknik ve yaklaşımlar" konuları bütün çalışmaların ortak konularıdır. Konular içerisinde en çok işleneni "Dilbilgisi kullanımı ve öğretimi"dir. Dilbilgisinden sonra en çok işlenen konular "Yöntem, teknik ve yaklaşımlar", "Dil becerilerinin kullanımı", "Söz varlığı ve sözcük öğretimi" ve "Yaşanan sorunlar ve güçlükler" şeklinde sıralanmaktadır. En az işlenen konular ise "ölçme değerlendirme çalışmaları", "karşılaştırmalar" ve "sınavlara hazırlık ve soru kitapları"dır.

Dil öğretimi metinler, dolayısıyla edebi ürünler aracılığıyla öğretildiği için edebi ürünlerin kullanımıyla ilgili çalışmaların daha fazla olması beklenmektedir. Aynı şekilde dilin aktarımı kültür aktarımıyla birlikte yapılırsa öğrenme daha kalıcı olacaktır. Çünkü "son yıllarda dil ve kültür öğretimi kavramlarının ayrılmaz bir bütünlük taşıdığı, dolayısıyla bütüncül bir yaklaşımla öğretilmesi gerektiği, ilgili literatürde yaygın bir şekilde kabul görmektedir (Yıldız, 2015: 983)." "Kültür ve dil birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü kültür sadece kimin kimle konuşacağını, ne hakkında konuşacağını ve iletişimin nasıl kurulacağını belirlemez, aynı zamanda iletişim kurarken hangi durumlarda hangi mesajların nasıl iletileceğinin, bu mesajların iletilip iletilmediğinin anlaşılması veya yorumlanması süreçlerinde de belirleyici rol oynar (Karakuş ve Özbay, 2011: 23)."

Yapılan birkaç kaynakça denemesi (Kahriman vd., 2013; Göçer vd. 2012; Göçer ve Moğul, 2011; Erdem, 2009) dışında ciddi ve kapsamlı bir kaynakça çalışmasına rastlanmamıştır. Bu konudaki ihtiyaç, varlığını sürdürmektedir.

Kültürel unsurların birer parçası olan deyim ve atasözlerinin öğretimi ile ilgili yok denecek kadar az çalışma tespit edilmiştir.

1923-1990 yılları arasında yazılan tez sayısı 2 ile sınırlı kalması üniversitelerin 1990'a kadar yabancılara Türkçe öğretimine mesafeli durduklarını göstermektedir. Bunun sebebinin Türkiye'nin kendi içine kapanması, dışarıya açılımı tam anlamıyla gerçekleştirememiş olması ve dil öğretiminin öneminin kavranamamış olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. 1991-2000 yılları arasında yazılan tez sayısı 44'e çıkmıştır. 2001-2010 yılları arasında yazılan tez sayısı 95'e yani kendinden önceki yıllara ait tezlerin iki katından daha fazla bir sayıya ulaşmıştır. Sonraki yedi yılda yazılan tez sayısı 94'tür. Görülüyor ki 2001 yılından itibaren üniversitelerde yabancılara Türkçe öğretimine ciddi bir teveccüh olmuştur. Aslında bu teveccüh bütün kurumlarda kendini göstermektedir. TİKA'nın ve Yunus Emre Enstitüsü'nün büyük gayretlerinin bunda etkili bir rol oynadığı açıktır. Bunun bir devlet politikası haline gelmesi de ilginin artmasına sebep olmuştur. Kitap ve bildiri sayısında da 2001 yılından sonra ciddi artışlar gözlemlenmektedir. Makale sayısında 2001 yılından sonra artış olsa da 2001 öncesi ve sonrası arasında ciddi bir fark yoktur.

Öneriler

Dilin aktarımının kalıcılığı kültür aktarımıyla daha kolay sağlandığı için kültürel unsurların kullanımı ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmeli.

Bütün akademik yayınlarda iki dilli Türk çocuklarına yönelik çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.

Henüz ciddi ve kapsamlı bir kaynakça çalışması yapılmamıştır. Bu konudaki ihtiyaç, varlığını devam ettirmektedir. Bu boşluğu kapatacak daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretimi için henüz yazılmış bir sözlük mevcut değil. Bu alanda Türkçe sözlüğün hazırlanması zaruret haline gelmiştir. Hatta başlangıç orta ve ileri seviyeler gözetilerek birden fazla sözlük hazırlanmalıdır.

Kültürel unsurların birer parçası olan deyim ve atasözlerinin öğretimi ile ilgili çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.

Temel dil becerileri ile ilgili çalışmalar arzu edilen sayıda değildir. Dil becerileri özellikle dinleme ve yazma becerileri ile ilgili çalışmalara daha fazla ağırlık verilmelidir.

Metin temelli dil öğretiminin yaygın bir şekilde kabul edildiği bilinirken metinlerin kullanımı ile ilgili çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir. Dil öğretiminde metinlerin kullanımı ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir. Aynı şekilde edebi ürünlerin kullanımına da çalışmalarda yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKIN, E. (2016) Yabancılara Türkçe Öğretiminde Çoklu Ortama Dayalı Öğretimin Kullanımı ve Bu Yönde Yapılan Bazı Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme Denemesi "Prof. Dr. İbrahim KAVAZ Özel Sayısı", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 24, Mart, s. 151-162
- BÜYÜKİKİZ, K. K. (2014). Yabancılara Türkçe Öğretimi Alanında Hazırlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 11, S. 25, s. 203-213
- ERDEM, İ. (2009). Yabancılara Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi, Turkish Studies, S. 4(3), s. 888-938.
- GÖÇER, A., MOĞUL S. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış, Turkish Studies S. 6/3, s. 797-810
- GÖÇER, A., TABAK, G. ve COŞKUN, A. (2012), Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kaynakçası, TÜBAR, XXXII, s.73-126.
- GÜN, M. (2015). Yabancılara Türkçe Öğretimi Veren Öğretim Elemanlarının Adıyaman İli Çadırkent Bölgesinde Türkçe Öğrenen Suriyeli Mültecilere Türk Kültürü Aktarımına İlişkin Görüşleri. Cappadocia Journal of History and Social Sciences, S. 5, s. 119-138.
- KAHRİMAN, R. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretimi Kaynakçası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, S. 1 s. 80-132
- KARABABA, Z. C., ve TAŞKIN, S. Ü. (2012). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Dil Dergisi S. 157 Temmuz-Ağustos-Eylül
- KARAKUŞ TAYŞI, E. ve ÖZBAY, M. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, C.1, S.1
- KARAKUŞ, İ. (2006). Atatürk Dönemi Eğitim Sisteminde Türkçe Öğretimi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KARASAR, N. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KILINÇ, H. H. ve YENEN, E. T. (2015). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarına İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri, International Journal of Language Academy Volume 3/4 Winter

- KOCAMAN, A. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler. Türk Dili Dergisi, Dil Öğretim Özel Sayısı, TDK Yayınları, s. 379-380/ Temmuz-Ağustos.
- ÖZDEMİR, C. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ders Malzemelerinin Önemi ve İşlevsel Ders Malzemelerinin Nitelikleri, Turkish Studies, S 8(1), s. 2049-2056.
- ŞENGÜL, K. (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Sorunu, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi S. 3(1), s. 325-339
- YEŞİLYURT, E. (2016). Osmanlı Döneminde İngilizlere Türkçe Öğretmek Amacıyla Yazılan Kitapların Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi, Ana Dili Eğitimi Dergisi, S. 4(3), s. 277-294.
- YILDIZ Ü. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında Türk Dili ve Kültürü Merkezlerinin İşlevselliği, Turkish Studies, S. 10(4), p. 983-1004